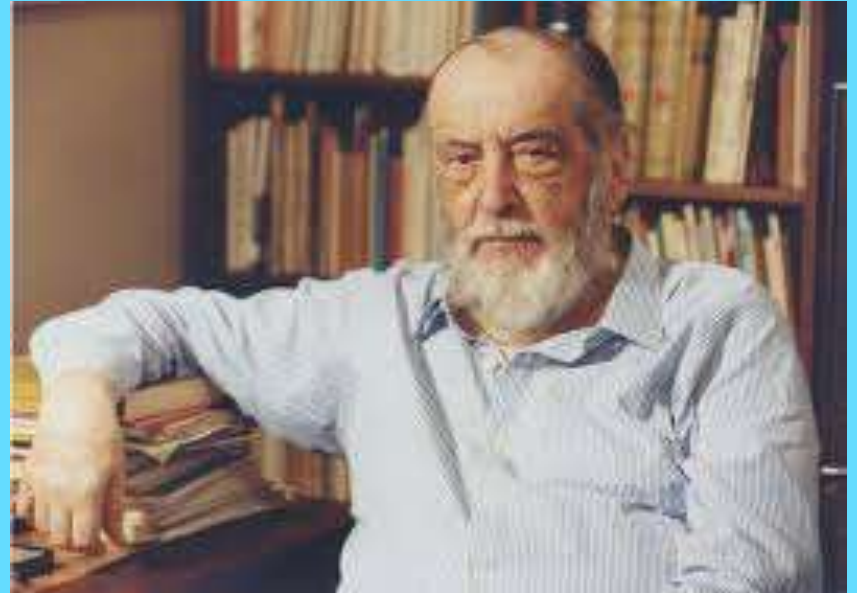

Μίλτος Σαχτούρης «Ο Ελεγκτής»

Παρουσίαση (παραλλαγμένη)
της Σχολ. Συμβούλου Αγάθης Γεωργιάδου

Η αποκριά

Μακριά σ' έν' άλλο κόσμο γίνηκε αυτή
η αποκριά
το γαϊδουράκι γύριζε μες στους έρημους δρόμους
όπου δεν ανάπνεε κανείς
πεθαμένα παιδιά ανέβαιναν ολοένα στον ουρανό
κατέβαιναν μια στιγμή να πάρουν τους αετούς τους
που τους είχαν ξεχάσει
έπεφτε χιόνι γυάλινος χαρτοπόλεμος
μάτωνε τις καρδιές
μια γυναίκα γονατισμένη
ανάστρεφε τα μάτια της σα νεκρή
μόνο περνούσαν φάλαγγες στρατιώτες εν-δυο
εν-δυο με παγωμένα δόντια
Το βράδυ βγήκε το φεγγάρι
αποκριάτικο
γεμάτο μίσος
το δέσαν και το πέταξαν στη θάλασσα
μαχαιρωμένο
Μακριά σ' έν' άλλο κόσμο γίνηκε αυτή
η αποκριά

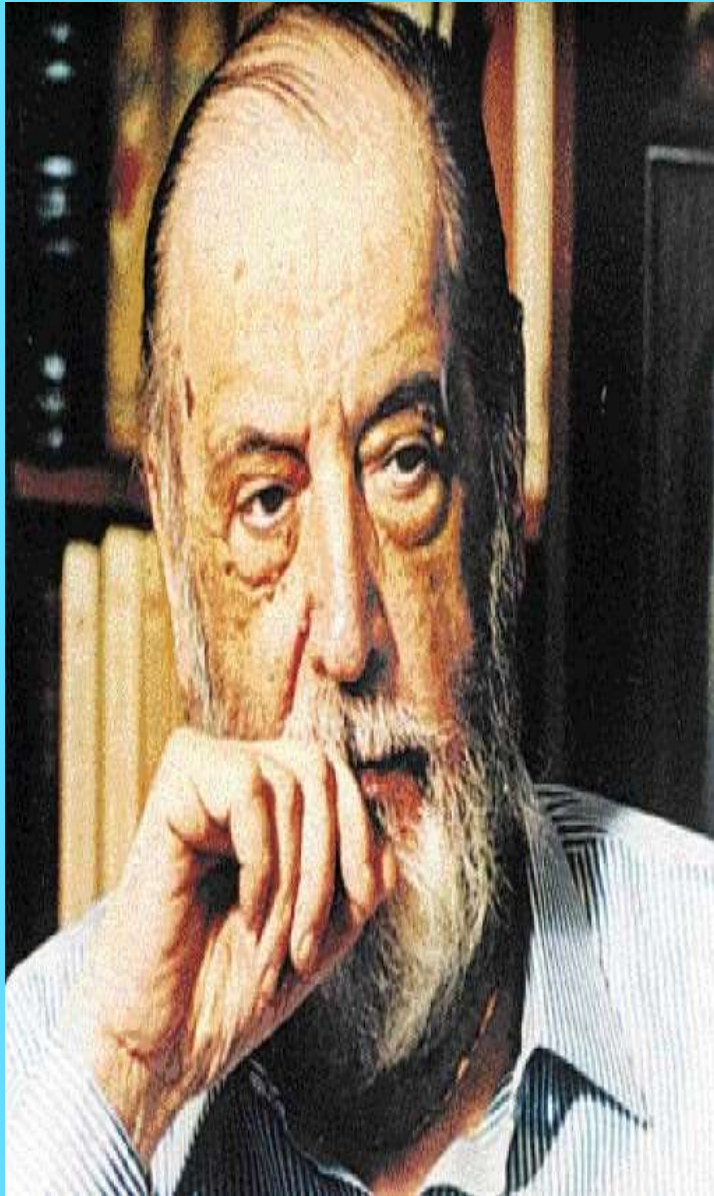
πρώτα σχόλια

μοτίβα ,εικόνες εφιαλτικές / πολέμου
«πεθαμένα παιδιά.. χαρτοπόλεμος.. στρατιώτες»

δύο κόσμοι-πραγματικότητες/ διάσταση «διπλού»:
«Μακριά σ' έν' άλλο κόσμο..»

τολμηρή/υπερρεαλιστική χρήση εικόνας και χρώματος

«έπεφτε χιόνι γυάλινος χαρτοπόλεμος
μάτωνε τις καρδιές»

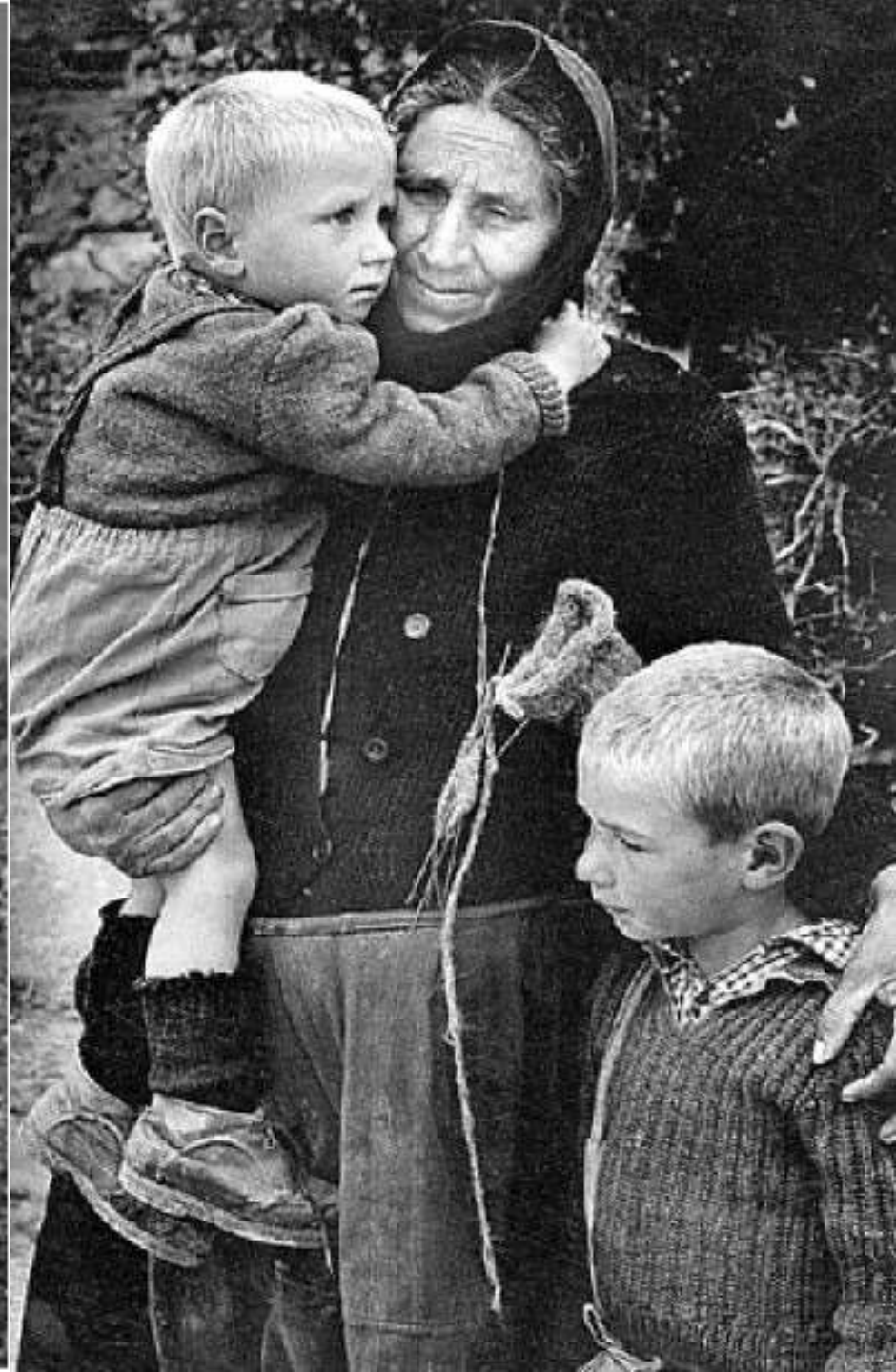

Ο Μίλτος Σαχτούρης ανήκει στην **Α΄ μεταπολεμική γενιά** ποιητών που απεικονίζουν στο έργο τους:

τις **τραυματικές εμπειρίες** του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου και των πρώτων μεταπολεμικών χρόνων:

Κατοχή, εμφύλιος πόλεμος, μετεμφυλιακά χρόνια.

προσωπικά βιώματα (κυρίως της Κατοχής)

αιφνίδιος θάνατος πατέρα του,
ψυχική ασθένεια μητέρας του,
προσβολή του ίδιου από φυματίωση
με κίνδυνο να χάσει τη ζωή του

*« Είχα πει ότι αν δεν πεθάνω, θα αφοσιωθώ στην
ποίηση, δε θα κάνω τίποτα άλλο.
Το οποίο και έκανα και δεν έχω μετανιώσει»*

**Τραυματική κι η εμπειρία του από τον εμφύλιο:
υπηρέτησε στον Εθνικό Στρατό**

Ο στρατιώτης ποιητής

Δεν έχω γράψει ποιήματα

μέσα σε κρότους
μέσα σε κρότους
κύλησε η ζωή μου

Τη μιαν ημέρα έτρεμα
την άλλην ανατρίχιαζα
μέσα στο φόβο
μέσα στο φόβο
πέρασε η ζωή μου

Δεν έχω γράψει ποιήματα
δεν έχω γράψει ποιήματα
μόνο σταυρούς
σε μνήματα
καρφώνω

<https://www.youtube.com/watch?v=W3TWCojDXtE>

Για να αντέξει τη σκληρή πραγματικότητα
(προσωπική και κοινωνική)
της δεκαετίας του 1940-50:

ο ποιητής καταφεύγει
στο μαγικό καθρέφτη της Ποίησης
και με τη δύναμη του παραλόγου
βάφει με ζωηρά χρώματα
το μαύρο,
αναζητώντας τον πραγματικό κόσμο
στον ουρανό.

Το ψωμί

Ένα τεράστιο
καρβέλι,
μια πελώρια
φραντζόλα
ζεστό ψωμί είχε πέσει
στο δρόμο
από τον ουρανό
ένα παιδί
με πράσινο
κοντό βρακάκι
και με μαχαίρι
έκοβε και μοίραζε
στον κόσμο γύρω

όμως και μια μικρή,
έναν μικρό
άσπρος άγγελος
κι αυτή μ' ένα μαχαίρι
έκοβε και μοίραζε
κομμάτια
γνήσιο ο υ ρ α ν ό
κι όλοι τώρα
τρέχαν σ' αυτή,
λίγοι πηγαίναν
στο ψωμί,
όλοι τρέχανε
στον μικρόν άγγελο
που μοίραζε ο υ ρ α ν ό
Ας μη το κρύβουμε
διψάμε για ουρανό!

Δεν εντάσσεται στην αγωνιστική τάση της Α' μεταπολεμικής γενιάς (πχ Αναγνωστάκης) αλλά στην **τάση των νεοϋπερρεαλιστών**, που έμειναν ανεπηρέαστοι από ιδεολογικές διαμάχες.

Η Ιστορία βέβαια υπάρχει ως βίωμα που συγκροτεί μια ώριμη τραυματισμένη μνήμη και πολιτική συνείδηση όχι όμως ως άμεσος καταγγελτικός λόγος.

Τα δώρα

Σήμερα φόρεσα ένα
ζεστό κόκκινο αίμα
σήμερα οι άνθρωποι μ' αγαπούν
μια γυναίκα μου χαμογέλασε
ένα κορίτσι μου χάρισε ένα κοχύλι
ένα παιδί μου χάρισε ένα σφυρί

Σήμερα γονατίζω στο πεζοδρόμιο
καρφώνω πάνω στις πλάκες
τα γυμνά άσπρα ποδάρια των περαστικών
είναι όλοι τους δακρυσμένοι
όμως κανείς δεν τρομάζει
όλοι μέιναν στις θέσεις που πρόφτασα
είναι όλοι τους δακρυσμένοι
όμως κοιτάζουν τις ουράνιες ρεκλάμες
και μια ζητιάνα που πουλάει τσουρέκια
στον ουρανό

Δυο άνθρωποι ψιθυρίζουν
τι κάνει την καρδιά μας καρφώνει;
ναι την καρδιά μας καρφώνει
ώστε λοιπόν είναι ποιητής

Τα ποιητικά ρεύματα που επηρέασαν τον Σαχτούρη

- **Ο υπαρξισμός**

Οι στίχοι του αποκαλύπτουν την υπαρξιακή αγωνία του που απορρέει από την προσωπική του θέση στον κόσμο (ως ανθρώπου και ως ποιητή) και απέναντι στο πρόβλημα της ζωής και του θανάτου.

Ο εξπρεσιονισμός

- Το κίνημα του εξπρεσιονισμού (αρχές 20^{ου} αι.) ξεκίνησε από τη ζωγραφική και συνδέθηκε με την πρωτοπορία του Μοντερνισμού.
Θεωρείται προάγγελος του υπερρεαλισμού.
- Χαρακτηριστικό του κινήματος αυτού είναι η επανάσταση και η προσπάθεια δημιουργίας ενός νέου κόσμου μέσα από μια ριζικά ανανεωμένη τέχνη.

Από τον εξπρεσιονισμό δανείζεται

- τον ελεύθερο από δεσμεύσεις στίχο,
(αφαιρετικότητα/συντομία, αταξία-φαινομενική)
- την εκτεταμένη χρήση της μεταφοράς
- της εικόνας με αξιοποίηση ποικίλων/έντονων χρωμάτων,
- την απεικόνιση του κόσμου όπως τον συνέλαβε με τη φαντασία και τα προσωπικά βιώματά του.

Αντλεί την έμπνευσή του, όπως όλοι οι εξπρεσιονιστές:

- από το θέμα του πόλεμου που καταγγέλλει
- και την απόγνωση του ανθρώπου από τις μηχανές.

«ζωγραφισμένη ποίηση»:

τα εικαστικά στοιχεία στην ποίησή του είναι κυρίαρχα

Το 1943 γνωρίστηκε με τον σουρεαλιστή ποιητή και ζωγράφο Νίκο Εγγονόπουλο, μια συνάντηση που στάθηκε καθοριστική για τον ποιητή Σαχτούρη. Κι η σύντροφος της ζωής του ήταν ζωγράφος.

Ομολογεί ο ίδιος:

Η ζωγραφική με βοήθησε πολύ στην ποίησή μου.

Ορισμένα ποιήματά μου βγήκαν από οράματα ζωγράφων που είχα δει και από εικόνες εν γένει.

Αλλά αγαπώ και τη ζωγραφική σαν ζωγραφική.

Αν δεν ήμουν ποιητής, θα ήθελα να είμαι ζωγράφος.

Η ποίηση του Σαχτούρη θυμίζει και κυβιστική ζωγραφική (Πικάσο):
παραμορφωμένα σχήματα, δυνατά χρώματα,
σκληρά περιγράμματα, μια έκφραση ταραγμένης ψυχής..

Ο εικονισμός

- «Ο εικονισμός που ελάχιστα τον άγγιξε, πέρασε αφήνοντάς του την **εικόνα**. Και αυτός την πήρε και την έκανε, καθώς θα δούμε, **εκφραστικό πρωτέα του ποιήματος.**»

Γ. Δάλλας

Ο συμβολισμός

- *«Ο συμβολισμός, αυτός που κατά βάση τον ανέθρεψε, αποστεγνώθηκε από κάθε τάση «υποβολής», αφήνοντας τα πράγματα πολύ συγκεκριμένα.*

Γ. Δάλλας

→ Δεν προτιμά
τα αόριστα και αφηρημένα σύμβολα
αλλά τα απτά, καθημερινά αντικείμενα
και στοιχεία της φύσης και της τεχνικής

Ο υπερρεαλισμός

Από τον υπερρεαλισμό ο ποιητής δανείζεται την

- **εικονοπλασία**

=εντυπωσιακές εικόνες με τολμηρές μεταφορές και απρόσμενους συνδυασμούς λέξεων

και

- **το παράλογο στοιχείο**

=αλληγορική έκφραση της αλήθειας που βιώνει ο ποιητής, όχι αυτόματη καταγραφή ανεξέλεγκτου ασυνειδήτου αλλά εκκίνηση από πραγματικότητα, διαστροφή της, ανάδειξη σκληρής/παράλογης λογικής της και τελικά υπεράσπιση ονείρου/φαντασίας

Ο ίδιος έλεγε...

- *«Το έχω τονίσει επανειλημμένα, ο υπερρεαλισμός έδρασε πάνω μου σαν καταλύτης. Με λευτέρωσε στην ποίηση και στη ζωή, αλλά δεν μπορώ να πω ότι η ποίησή μου είναι υπερρεαλιστική. **Η ποίησή μου είναι ιδιότυπα δραματική και λυρική**».*

(π. Τέταρτο, 23, 1987).

- *«Γενικά, η ποίηση του Σαχτούρη είναι μια ποίηση που αμφισβήτησε το συνηθισμένο τρόπο της λυρικής γραφής, εισήγαγε την τεχνική της υπερρεαλιστικής κατασκευής και είναι προσγειωμένη μέσα στα ίδια τα πράγματα».*

Τ. Καρβέλης

→ *το ποίημά μας : τι παρατηρείτε στη μορφή;*

Ο ελεγκτής

Ένας μπαξές γεμάτος αίμα
είν' ο ουρανός
και λίγο χιόνι
έσφιξα τα σκοινιά μου
πρέπει και πάλι να ελέγξω
τ' αστέρια
εγώ
κληρονόμος πουλιών
πρέπει
έστω και με σπασμένα φτερά
να πετάω.

- «Ένα βασικό μορφολογικό γνώρισμα των ποιημάτων του Σαχτούρη είναι η **ολιγολογία** τους. Οι στίχοι είναι λιγοσύλλαβοι, το όλο ποίημα περιορίζεται σε λίγους στίχους.»

Γ. Ιωάννου

→ σχολιάστε τον τίτλο: Ο ελεγκτής

(όπως «Το ψωμί», «Ο στρατιώτης ποιητής», «Η Αποκριά»)

→ Απλότητα, καθημερινό λεξιλόγιο
αλλά και ελλειπτικότητα / ασάφεια

Σχόλιο βιβλίου:

- «Οι τίτλοι στο Σαχτούρη είναι συνήθως **προσηγορικά*** **ουσιαστικά συνοδευόμενα από ένα οριστικό άρθρο** (Το ψωμί, Η Αποκριά): αυτός είναι ένας τρόπος για να ορίσει ο ποιητής τον χώρο του, ώστε να προετοιμαστεί ο αναγνώστης της ποίησής του για την είσοδο στον μαγικό του κόσμο, όπου κατά κανόνα παρακολουθεί μια παράξενη και ωστόσο γοητευτική μικρή ποιητική ιστορία.»

* Προσηγορικά ή κοινά ονόματα: τα ουσιαστικά που σημαίνουν ένα σύνολο ομοειδών προσώπων, ζώων ή πραγμάτων (π.χ. άνθρωπος, άλογο) και όσα σημαίνουν πράξη, κατάσταση ή ιδιότητα (π.χ. τρέξιμο, πίκρα, εξυπνάδα), σε αντιδιαστολή προς τα κύρια ονόματα (π.χ. Γιώργος)

→ Τι είδους **ελεγκτής** είναι;
= το **θέμα** του ποιήματος;

Ένας μπαξές γεμάτος αίμα
είν' ο ουρανός
και λίγο χιόνι
έσφιξα τα σκοινιά μου
πρέπει και πάλι να ελέγξω
τ' αστέρια
εγώ
κληρονόμος πουλιών
πρέπει
έστω και με σπασμένα φτερά
να πετάω.

Δεοντολογικό ρήμα
σε επανάληψη

πρέπει

Βουλευτικές προτάσεις

να ελέγξω
τ' αστέρια

να πετάω

→ Έλεγχος = χρέος / ευθύνη ποιητή («πρέπει») :

α) να φρουρεί ως πνευματικός ταγός τις πανανθρώπινες αξίες
(«να ελέγξω τ' αστέρια»)

β) να κατανοεί και να ερμηνεύει βαθύτερα τα ανθρώπινα πράγματα
(«να πετάω»)

Το ερμηνευτικό σχόλιο του βιβλίου

- **«Η ευθύνη του ποιητή συνίσταται στο να καθιστά δυνατή την επικοινωνία με τον ουρανό. Έστω και με φτερά σπασμένα ο ποιητής ως ελεγκτής οφείλει να ελέγχει το φως των αστεριών σε ένα ουρανό που είναι ασφαλώς μία δύσκολη υπόθεση (γεμάτος αίμα και λίγο χιόνι), επειδή αυτό υπαγορεύει η ίδια του η φύση του ως κληρονόμου πουλιών.**
Στο ποίημα συναντάμε το πάγιο στην ποίηση του Σαχτούρη αίτημα για ουρανό· **η ευθύνη του ποιητή συνίσταται στη δικαίωση του αιτήματος αυτού, που είναι για τον Σαχτούρη ένα πανανθρώπινο αίτημα:**
Ας μη το κρύβουμε / διψάμε για ουρανό, (βλ. Το ψωμί)»

→ **εντοπίστε ενότητες**

Ο ελεγκτής

Ένας μπαξές γεμάτος αίμα
είν' ο ουρανός
και λίγο χιόνι
έσφιξα τα σκοινιά μου
πρέπει και πάλι να ελέγξω
τ' αστέρια
εγώ
κληρονόμος πουλιών
πρέπει
έστω και με σπασμένα φτερά
να πετάω.

Ένας μπαξές γεμάτος αίμα
είν' ο ουρανός
και λίγο χιόνι

έσφιξα τα σκοινιά μου
πρέπει και πάλι να ελέγξω
τ' αστέρια

εγώ
κληρονόμος πουλιών
πρέπει
έστω και με σπασμένα φτερά
να πετάω.

Τα δομικά στοιχεία των ποιημάτων του

(κατά τον Γ. Δάλλα)

α) η ιστορία-μήνυμα,

β) η σκηνική διάρθρωση και

γ) η ιδεοπλαστική εικόνα

(η εικόνα δηλαδή που περιέχει μια ιδέα, ένα μήνυμα)

- Συνήθως, η ιστορία είναι μονοσήμαντη και περιέχει ένα κρυμμένο μήνυμα.
- Το ποίημα διαρθρώνεται σε ευδιάκριτες διαδοχικές σκηνές, μια τεχνική που θυμίζει **κινηματογραφική λήψη**.
- Οι εικόνες, συμπυκνώνουν με σαφήνεια το μήνυμα της ιστορίας και ταυτίζονται με τις σκηνές (**κάθε σκηνή αποτελεί μια εικόνα**).

- Το ποίημα αποτελείται από τρεις ιδεοπλαστικές και σκηνικές εικόνες

Η 1^η ιδεοπλαστική εικόνα: Η εικόνα του «κακοποιημένου ουρανού»

*Ένας μπαξές γεμάτος αίμα
είν' ο ουρανός
και λίγο χιόνι*

Εντοπίστε:

- *χρώματα, διάθεση*
- *εκφραστικό μέσο (σχήμα λόγου)*
- *στοιχείο παραλόγου*

Ένας **μπαξές** γεμάτος **αίμα**
είν' ο ουρανός
και λίγο χιόνι

- Χρώματα: κυριαρχούν το **κόκκινο** και το **λευκό** και υπονοούνται το **πράσινο**, το **γαλάζιο** κ.ά. [αντιστικτικά το μαύρο]
- Διάθεση απελπισίας με αμυδρή ελπίδα (λίγο χιόνι)
- Εκφραστικό μέσο **μεταφοράς**: ο ουρανός είναι μπαξές, κήπος ματωμένος και λίγο χιονισμένος.
- Εικόνα εξπρεσιονιστική, υπερρεαλιστική:
στοιχείο παραλόγου/ανατροπή προσδοκιών:
ο μπαξές υποβάλλει ποικιλία/πληρότητα χρωμάτων, αρωμάτων (= ζωής, αξιών) **αλλά** αντί για άνθη διαθέτει αίμα και χιόνι.

Ο ουρανός

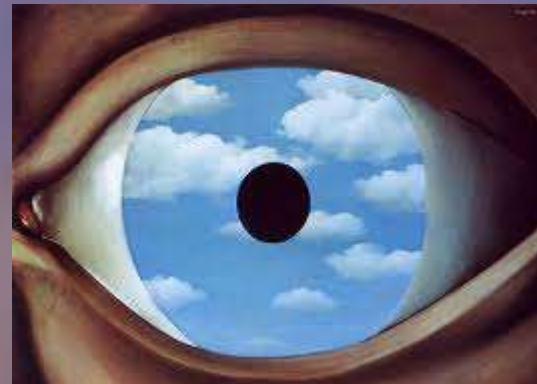

- Ο ουρανός είναι βασικό σύμβολο στην ποίηση του Σαχτούρη . Είναι ο «χώρος» όπου φυλάσσονται οι πνευματικές αξίες, μακριά από την τρομακτική, εφιαλτική γήινη πραγματικότητα. Είναι το φάσμα, η «αντεικόνα» της γης.

Οι δύο πραγματικότητες

- Στο ποίημα είναι ευδιάκριτο το ουράνιο επίπεδο χώρου και υπονοείται το γήινο, που αντιστοιχούν στις δύο πραγματικότητες: **τη γήινη και την ουράνια.**
- Δεσπάζει ο ουρανός, ο οποίος συμβολίζει τον πνευματικό χώρο στον οποίο κινείται ο ποιητής, εκεί όπου η ελευθερία, η δικαιοσύνη και οι άλλες αξίες έχουν **περίοπτη θέση.**

- Το γήινο και ουράνιο επίπεδο διαπλέκονται, αφού ό,τι γίνεται στο γήινο επίπεδο δεν μπορεί να μην επηρεάζει το ουράνιο.

- Το αίμα και το χιόνι στον ουρανό αποτελούν **αντανάκλαση του γήινου επιπέδου στο ουράνιο.**

→ *αίμα και χιόνι από γήινα πάθη:*

ελληνικά (Κατοχή-Εμφύλιος)

αλλά και γενικότερα δεινά ανθρωπότητας

- Τολμηρή εικόνα που δείχνει τις επιδράσεις του Σαχτούρη από τον εξπρεσιονισμό.

Η 2^η ιδεοπλαστική εικόνα: Η εικόνα του «ουράνιου μηχανοδηγού»

έσφιξα τα σκοινιά μου
πρέπει και πάλι να ελέγξω
τ' αστέρια

- Ως μηχανοδηγός έχει την **ευθύνη** («πρέπει») του **συνεχούς** («πάλι») **ελέγχου** των αστεριών: να διατηρεί το φως των αστεριών, να διαμεσολαβεί στην επικοινωνία των ανθρώπων με τον ουρανό ενεργοποιώντας τα μέσα/τις δυνάμεις («σκοινιά») που διαθέτει ως άνθρωπος και ποιητής

- Ο ποιητής έχει χρέος να λειτουργεί μέσα σ' αυτές τις δύσκολες εποχές, να φωτίζει και να δείχνει τις πραγματικές αξίες. Η σημασία των αστεριών και η αφοσίωσή του ποιητή σ' αυτά υποδηλώνεται με την **αυτονόμησή** τους σε έναν στίχο.
- Χρειάζεται **επαγρύπνηση**, γι' αυτό και «**έσφιξε**» (**αόριστος**: στιγμιαίος χρόνος, δηλώνει άμεση αντίδραση) τα σχοινιά του για να είναι σε διαρκή ετοιμότητα για την αποστολή του.

Η 3^η ιδεοπλαστική εικόνα:
Η εικόνα του ποιητή ως «ιερού πτηνού»

εγώ

κληρονόμος πουλιών

πρέπει

έστω και με σπασμένα φτερά

να πετάω.

- Ο ποιητής πρέπει να πετάει στον ουρανό, στο χώρο των πνευματικών αγαθών, στο χώρο της ποίησης.
- Έτσι δικαιολογείται και ο παραλληλισμός, η ταύτισή του με πουλί .
- **Αρχέγονη ιδέα πτήσης/διαχρονικό μοτίβο:**
«πουλί» συνδέεται με φύση/ελευθερία/φαντασία, συνιστά ένα medium/μέσο επαφής γης-ουρανού
→ *αυτός ο ρόλος και του ποιητή*

Στον πλατωνικό διάλογο «Ίων»,
ο φιλόσοφος μέσω του Σωκράτη μιλάει για
το **θεόπνευστο έργο των ποιητών**
επισημαίνοντας πως ο ποιητής είναι κάτι το
κενό, κάτι ελαφρύ, ένα πετούμενο, αλλά και
κάτι το ιερό:

*«κοῦφον γάρ χρῆμα ποιητής ἐστίν
καί πτηνόν καί ἱερόν...»*

- Το «**εγώ**» του ποιητή **αυτονομείται** και καταλαμβάνει ολόκληρο το στίχο δείχνοντας την ιδιαιτερότητα της αποστολής του ως **θεματοφύλακα των ηθικοπνευματικών αξιών** μέσα σε δύσκολους καιρούς. Έτσι το «εγώ» δεν δηλώνει αλαζονεία αλλά συναίσθηση του προσωπικού χρέους.
- Το «**κληρονόμος**» επιτείνει την έννοια του χρέους, γιατί ο ποιητής δεν είναι μόνος του. **Πρέπει να συνεχίσει την παράδοση** των προηγούμενων ελεγκτών-ποιητών.
- **Κληρονομιά** επίσης είναι το **ποιητικό ταλέντο**, το δώρο της φαντασίας και της ιδιαίτερης ευαισθησίας, ικανότητας των ποιητών να αντιλαμβάνονται τη βαθύτερη/πνευματική διάσταση του κόσμου

- Το ρήμα «**πρέπει**», επαναλαμβάνεται και αυτονομείται ώστε να τονίσει την αναγκαιότητα αυτού του ρόλου και τη συναίσθηση της ευθύνης του ποιητή.
- Η ενότητα αυτή προβάλλει το «μήνυμα» του ποιήματος: **ο ποιητής πρέπει να βρίσκεται σε εγρήγορση, έστω και αν είναι ψυχικά τραυματισμένος από την εποχή του («με σπασμένα φτερά»)**.

Τελικά ο «τραυματισμός» δεν υπονομεύει τις προσπάθειές του να αγγίξει τον ορίζοντα των προσδοκιών του. Ο ποιητής έχει μεν επίγνωση των δυσκολιών, δεν ενεργεί δηλαδή με αφέλεια και απερισκεψία, ο ρεαλισμός αυτός όμως δεν τον πτοεί, δεν τον οδηγεί σε αποποίηση των ευθυνών του αλλά στη συνειδητή και μόνη επιλογή για συνέχιση του αγώνα.

→ Αυτή η επιμονή κι η προσήλωση στο έργο του προσδίδει (όπως και το έστω «λίγο χιόνι») μια **αισιόδοξη** προοπτική στο ποίημα και επιβεβαιώνει τη δήλωση του ποιητή:

«Τα ποιήματά μου δεν είναι απαισιόδοξα. Απεναντίας, είναι σαν τα ξόρκια. Ξορκίζουν το κακό. Μοιάζουν με μάσκες αφρικάνικες. Με μάσκες ζώων και προγόνων, για να ξορκιστεί ο θάνατος. Όπως συμβαίνει απaráλλαχτα και με τις μάσκες των ιθαγενών».

Τα σπασμένα φτερά

- Ο «τραυματισμός» του ποιητή εκφράζεται με την **εικόνα των «σπασμένων φτερών»**, φράση που συνδέει το ποίημα με το απαισιόδοξο κλίμα της ποίησης του Καρυωτάκη:

*«[...]Η σκέψις, τα ποιήματα,
βάρος περιττό.*

Έχω κάτι σπασμένα φτερά.

*Δεν ξέρω καν γιατί μας ήρθε
το καλοκαίρι αυτό [...]*

- Τα «σπασμένα φτερά» παραπέμπουν και σε έναν ακόμη «παρακμιακό» ποιητή, τον **Μπωντλαίρ**:
- Στο ποίημά του «**Άλμπατρος**» ο ποιητής ταυτίζεται με το χαρισματικό πουλί άλμπατρος (με τεράστια φτερά, διανύει μεγάλες αποστάσεις) που όμως πληγώνεται και ταπεινώνεται απ' τους ανθρώπους.

<https://www.youtube.com/watch?v=8YV1syxJXw>

Συχνά για να περάσουνε την ώρα οι ναυτικοί
άλμπατρος πιάνουνε, πουλιά μεγάλα της θαλάσσης,
που ακολουθούνε σύντροφοι, το πλοίο, νωχελικοί
καθώς γλιστράει στου ωκεανού τις αχανείς εκτάσεις.

Και μόλις στο κατάστρωμα του καραβιού βρεθούν
αυτοί οι ρηγάδες τ' ουρανού, αδέξιοι, ντροπιασμένοι,
τ' αποσταμένα τους φτερά στα πλάγια παρατούν
να σέρνονται σαν τα κουπιά που η βάρκα τα πηγαίνει.

Πώς κείτεται έτσι ο φτερωτός ταξιδευτής δειλός!
Τ' ωραίο πουλί τι κωμικό κι αδέξιο που απομένει!
Ένας τους με την πίπα του το ράμφος του χτυπά
κι άλλος, χωλαίνοντας, το πώς πετούσε παρασταίνει.

Ίδιος με τούτο ο Ποιητής τ' αγέρωχο πουλί
που ζει στη μπόρα κι αψηφά το βέλος του θανάτου,
σαν έρθει εξόριστος στη γη και στην οχλοβοή
μέσ' στα γιγάντια του φτερά χάνει τα βήματα του.

- «Ο ποιητής πρέπει να κάνει τη διαδρομή του — πέταγμα, έστω και με σπασμένα — ξέσφιγγα φτερά-σκοινιά. Και ως μηχανοδηγός, ελέγχοντας το σύστημα των άστρων, στάσεις-φανάρια — και — λαμπτήρες της διαδρομής, να τερματίσει εκεί στη χώρα της επαγγελίας του, που μολαταύτα γέμισε κι αυτή αίμα και χιόνι· και ως κληρονόμος των πουλιών-πτηνός, κατά τον Ίωνα— να φτάσει στον "μπαξέ με τ' άστρα». Τι μας θυμίζει αυτή η πολύκλινη εικόνα-στοχασμός; Παλιές ταινίες με βαγόνια μες από τοπία στέππας; Ή χιόνια κ' αίματα του αλβανικού μετώπου ή του σκληρού κατοχικού χειμώνα του '42;»

Γ. Δάλλας

Το ποίημα ανήκει στην ποιητική συλλογή

Τα φάσματα ή η χαρά στον άλλο δρόμο (1958).

Εντάσσεται στη 2^η συγγραφική του περίοδο, της ενδοσκόπησης, όπου έχουν κατασταλάξει μέσα του τα επώδυνα βιώματα (1^η περίοδος: μέσα σε Κατοχή και Εμφύλιο).

Βέβαια μετεμφυλιακή Ελλάδα ακόμη επώδυνη.

Και η ποίησή του ενιαία: σταθερά σύμβολα.

- «*φάσματα*»: είδωλα, φαντάσματα, φάσμα χρωμάτων.
=το εφιαλτικό είδωλο της πραγματικότητας, ο φασματικός εικονισμός του κόσμου.
- Γι' αυτό η «χαρά» βρίσκεται αλλού («στον άλλο δρόμο») = διαφυγή σε μια άλλη πραγματικότητα

Δ.Ν. Μαρωνίτης

- **«Είναι "ο άλλος δρόμος", "ο άλλος ουρανός". Είναι ο αισθητός κόσμος που ξέρομε, αλλά από την αφώτιστη - την ονειρική ή εφιαλτική- πλευρά του: "Απ' την πλευρά που ανθίζανε τα πράγματα" ή, συχνότερα για τη σημαδεμένη εποχή του, "απ' τη γωνία του φριχτού". Και την αμέσως επόμενη στιγμή ο ποιητής βρίσκεται πίσω από τα πράγματα και δημιουργεί είδωλα. Οι εικόνες του τώρα δεν είναι βιώματα, αναμνήσεις ή φαντασίες. Είναι, καθώς μας προειδοποιεί, "φάσματα" μιας πολυεδρικά διπλής πραγματικότητας.»**

Γ. Δάλλας

Γλώσσα - ύφος

- Η γλώσσα του ποιήματος είναι απλή και το λεξιλόγιο **λιτό**.
- Ο ποιητικός λόγος κυριαρχείται από **ουσιαστικά και ρήματα**, τα οποία προσδίδουν στο ποίημα **πυκνότητα** και **βάθος**.
- Οι στίχοι είναι σχεδόν **μονολεκτικοί**, **αντιλυρικοί** και εκφράζουν με μέτρο την τραυματισμένη ψυχή του ποιητή.

Τα σύμβολα

- Ο **ουρανός** συμβολίζει ένα χώρο ανοικτό όπου δεσπάζουν οι μεγάλες πανανθρώπινες αξίες, όπως η ελευθερία, η αλήθεια, η δικαιοσύνη κ.λ.π.
- Το **χιόνι** συμβολίζει την παγωμένη ατμόσφαιρα του Εμφυλίου αλλά και την αγνότητα και καθαρότητα την οποία επιζητεί ο ποιητής. Η εικόνα του χιονιού σε συνδυασμό με τον επιθετικό προσδιορισμό λίγο δίνει τέλος μια νότα αισιοδοξίας στο ποίημα.
- Τα **αστέρια**, ως στοιχεία του συμπαντικού χώρου, μέρος του ουρανού, τροφοδοτούν και φωτίζουν. Συμβολίζουν ίσως και τις ψεύτικες αξίες, γι' αυτό και ο ποιητής πρέπει να τα «ελέγξει», ώστε να μην τυφλώνουν και αποπροσανατολίζουν με το πολύ φως.
- Τα «**σπασμένα φτερά**» συμβολίζουν τον ψυχικό τραυματισμό του ποιητή από την εποχή του.

Οι βουλευτικές προτάσεις

- «πρέπει και πάλι να ελέγξω τ' αστέρια»
- «πρέπει έστω και με σπασμένα φτερά να πετάω»

Οι δύο βουλευτικές προτάσεις

- αποτελούν τους βασικούς αρμούς του ποιήματος:
συνδέουν τις τρεις σκηνές-εικόνες
- καθορίζουν το ρόλο του ποιητή και την ευθύνη του
απέναντι στους άλλους

Το παράλογο στοιχείο εκφράζεται με:

- την «κατοπτρική» απεικόνιση της πραγματικότητας (δεινά γης σε ουρανό)
- τους απρόσμενους συνδυασμούς λέξεων
πχ «μπαξές-αίμα-ουρανό»,
«κληρονόμος πουλιών»
- τις τολμηρές σε σύλληψη/απροσδόκητες εικόνες

• Ευχαριστώ!